

**L'EDUCACIÓ MUSICAL
COM A EINA PER A
L'EDUCACIÓ INTERCULTURAL**

MEMÒRIA

NEUS SAGUER CANADELL

CURS 2001-02

1- Introducció	3
1.1.- Explicació del tema	3
1.2.- Objectius	4
1.3.- Hipòtesi i treball inicial	5
2.- Treball dut a terme	
2.1.- Presentació del treball	6
2.2.- Reflexions	
2.2.1.-Sobre la tasca docent	6
2.2.2.- L'aula	8
2.2.3.- L'alumnat	8
2.2.4.- La interpretació musical	10
2.2.5.- La història	10
2.3.-Generació d'idees a l'aula	10
2.4.- La música i el cinema	11
2.4.1.-Sistema DVD	11
3.- Resultats obtinguts	
3.1.-Llistats de pel·lícules per a l'aula	12
3.2.-Proposta d'un treball de camp	13
3.3.- Els instruments musicals enllacen cultures	13
3.3.- Música i cinema	14
4.- Conclusions	15
5.- Bibliografia	18

INTRODUCCIÓ

A voltes els docents que impartim l'assignatura de música tenim la sensació que tots els coneixements apresos en molts anys d'estudis musicals no tenen cap sentit a les aules de secundària; però, des d'un punt de vista més profund, és evident que el resultat d'aquest temps de dedicació i d'aprenentatge és útil a l'hora de presentar els continguts del currículum i ajuda a resoldre satisfactòriament l'exposició d'aspectes musicals a l'aula que necessiten ser enfocats des de diferents vessants i amb un coneixement ampli i general de la música.

Realment ensenyar música a secundària és tot un repte, no només per l'aspecte de la diversitat social i cultural sinó també per la gran quantitat de propostes musicals de tot tipus que diàriament envaeixen la vida quotidiana; tot just s'acaba de presentar una cançó que ja en surt una altra amb una opció rítmica o melòdica a vegades de qualitat discutible, o bé nous timbres amb un suport tecnològic d'última generació. Propostes que tenen ressò i acollida per part d'un públic jove amb voluntat d'estar al dia.

1.1.- EXPLICACIÓ DEL TEMA

En el treball presentat es mostren diferents propostes, esbossos d'activitats, material basat en el suport audiovisual i reflexions entorn de l'adaptació del currículum de l'assignatura a la diversitat. No es tracta de divertir, ni d'entretenir a l'aula de música sinó d'aprendre a escoltar i a parar atenció al món sonor que ens envolta constantment. És obvi que per a una persona desvinculada de la cultura europea o mediterrània, les sonoritats dels instruments i de les composicions que s'han creat al llarg de la història poden ser sorprenents i difícils d'assimilar si no hi ha una explicació prèvia o uns elements alternatius que facin de pont entre la matèria a estudiar i la memòria sonora de l'alumnat nouvingut.

Donat que el suport cinematogràfic és un recurs esmentat a bastament en el treball, pot fer pensar que el seu ús a l'aula no té aprofundiment musical. Però la finalitat de les propostes audiovisuals és la de tenir un suport ràpid i eficaç en el tractament de la història de la música occidental, sobre l'entorn social del compositor o de l'intèrpret en el temps i en l'espai, conèixer cultures properes i distants, examinar l'ús de les qualitats del so per mostrar diferents sentiments i reflexionar sobre aspectes socials plantejats a les pel·lícules.

1.2.- OBJECTIUS

L'educació en la diversitat ha de tenir com a objectiu final la preparació de l'alumnat per entrar a formar part activa de la societat catalana de dimensió intercultural; integrada per una cultura majoritària haurà d'incloure una atenció especial a les relacions humanes i socials amb els altres grups culturals de coexistència. A partir d'aquest objectiu terminal, es generen altres objectius vinculats amb la convivència i l'ensenyament musical:

- a) Un dels principals objectius de les diferents àrees curriculars és promoure el coneixement i l'interès positiu vers una realitat social i cultural complexa en el centre d'ensenyament.
- b) Conèixer diferències i cercar semblances interculturals. Valorar la tasca de recerca musical com a complement de la percepció i l'expressió, i com a font d'enriquiment cultural.
- c) Respectar qualsevol fet musical, eliminar prejudicis i compartir vivències artístiques, acceptant preferències musicals diferents de les autòctones i exposant el propi criteri amb argumentacions lògiques i raonades.
- d) Relacionar l'obra musical amb el compositor i la societat que reflecteix.
- e) Cercar punts de contacte entre el compositor i el receptor per tal que el missatge que es vol transmetre tingui interès, arribi correctament i comuniqui la informació que pretén el seu creador.
- f) Interpretar composicions col·lectivament, a partir de la utilització correcta dels elements bàsics del llenguatge musical, i interpretar-les amb rigor, respectant les indicacions de la persona que dirigeix la partitura.
- g) Cercar cançons homofòniques i polifòniques i cantar-les procurant que el text s'adeqüi a la realitat dels joves i ajudi al coneixement d'altres cultures.
- h) Escollir imatges i pel·lícules que tradueixin estats anímics o situacions personals per tal que els receptors se sentin acollits i acompanyats.
- i) Interpretar amb instruments escolars peces musicals escollides pel docent o per l'alumnat, valorant les consignes preestablertes que fan possible la interpretació conjunta, entenent-la com una activitat comunitària, de cultura i de tradició.
- j) Decorar l'aula amb elements integradors que afavoreixin un bon clima de treball i entesa entre l'alumnat i el professorat.

1.3.- HIPÒTESI I TREBALL INICIAL

El punt de partida del treball era fer enquestes sobre coneixements musicals a l'alumnat nouvingut per tal d'establir uns criteris raonables per seleccionar material adient. Les converses amb algunes persones especialistes en alumnat d'incorporació tardana i amb alumnat que feia més d'un curs que s'havien incorporat al nostre sistema educatiu, em va fer constatar d'un fet ben elemental i és que, com els joves estudiants autòctons, n'hi ha amb bona base i que tenen interès a aprofundir en nous coneixements i altres, en canvi, que els és més difícil centrar l'interès en l'aprenentatge.

A part d'aquest aspecte, n'hi ha un altre que els engloba a tots i és el desconeixement de la llengua vehicular i per aquest motiu és essencial superar la barrera de l'idioma. Donat que és un procés lent, és necessari incorporar material alternatiu a l'aprenentatge de la música de manera que les sessions siguin lleugeres i efectives per a tot l'alumnat.

Aquest material alternatiu per poder portar a terme l'ensenyament musical pot estar integrat per diferents aspectes:

- a) aprenentatge del codi musical amb la consegüent interpretació de partitures, audicions clarificadores i significatives
- b) incorporació de material audiovisual
- c) proposicions de treballs de camp per conèixer de més a prop la realitat sonora de l'entorn familiar i social
- d) converses i debats sobre música donant especial incidència a la llengua de comunicació i elaborant un vocabulari bàsic
- e) visites a diferents espais culturals amb vinculació a una temàtica musical específica

Per concloure aquest apartat només cal afegir que les avaluacions inicials són útils no tant per saber els coneixements adquirits sinó per establir un diàleg sobre música i la seva opinió en relació a la realitat sonora catalana i sobre la memòria sonora en relació al seu país d'origen.

2.- TREBALL DUT A TERME

2.1.- PRESENTACIÓ DEL TREBALL

El treball es presenta en dues parts ben definides però complementàries. La primera, dividida en tres capítols, mostra a grans trets l'ensenyament del currículum musical a secundària, una valoració dels avantatges d'incorporar escenes cinematogràfiques per l'ensenyament de determinats aspectes del llenguatge musical, història de la música occidental, coneixement de cultures i aspectes socials vinculats amb la música i l'alumnat, i finalment un llistat de pel·lícules subjecte a ampliació i incorporació de nous títols.

La segona part mostra en set capítols propostes per tractar diferents aspectes musicals i de pluralitat cultural. Algunes tenen el suport cinematogràfic, altres el d'àudio, el familiar i el de coneixement del medi social i geogràfic.

L'avantatge de l'ensenyament musical a secundària és que es poden presentar els temes sota molts aspectes diferents donat que el so és arreu i es reproduïx amb múltiples variants. Conèixer la riquesa musical de la pròpia cultura contribueix a sentir curiositat per cultures forànies i valorar amb coneixement noves propostes sonores.

2.2.-REFLEXIONS

2.2.1.- SOBRE LA TASCA DOCENT

Es parla molt de cultivar el bon gust musical, de guiar el públic adolescent cap a composicions de qualitat i d'ensenyar-los a criticar d'una manera constructiva. Per portar a terme aquestes tasques de responsabilitat, cal desplegar nombrosos recursos i tenir la idea clara d'on es vol arribar. Com a ensenyants no es pot obviar el tipus de música que s'escolta a fora. Això, de cap manera vol dir que a l'aula s'hagi de tractar obligatòriament, només cal estar alerta a les noves tendències, socials i musicals, que giren a l'entorn de l'alumnat que tenim al nostre davant. La majoria de les vegades el tipus de música escollida pels joves poc té a veure amb la que s'estudia a l'aula i això és un dels motius perquè se'ls fa més difícil entendre formes, gèneres i timbres de cultures i èpoques llunyanes. És ben segur que la majoria distingeixen amb més facilitat les últimes propostes a ritme de tecno que els diferents moviments d'una suite.

Entendre que el seu desinterès -la majoria de les vegades aparent- és fruit del desconeixement del codi i llenguatge musical. Potser caldria dir que cal ensenyar a

saber escollir, a distingir la qualitat dels productes musicals a partir de la gran oferta i a valorar la feina feta per generacions passades. De la mateixa manera que en el món de les arts plàstiques es valoren les aportacions d'artistes de períodes anteriors i les seves obres són objecte de respecte i estudi, en el panorama musical cal valorar les composicions en què els compositors han mostrat un rigor i una tècnica encertada en l'ús de l'harmonia, en la combinació de timbres, en la utilització de les dinàmiques o en aportacions innovadores.

El bon resultat i la satisfacció de cada sessió a l'aula ve donat no tant pels coneixements apuntats al currículum sinó per com s'ha après un concepte determinat, com s'ha procurat un ambient càlid i de bonhomia, com s'ha arribat a uns segons d'encanteri per l'audició d'una frase musical, o a la seducció pel timbre d'una veu; trobar aquella activitat que fa la sessió diferent a les altres i que aconsegueix crear una atmosfera singular en un espai de pocs metres quadrats.

Ben pensat caldria tenir l'actitud de l'intèrpret en executar una partitura: transmetre unes idees al públic jove de la manera més clara i real possible; la part creativa queda reservada a la manera com es transmeten aquestes idees. Hi ha conceptes i aspectes de la música que són amens i atractius tant per al docent com per a l'alumnat i altres, en canvi, que resulten àrids i complicats d'explicar i el resultat de la transmissió és poc estimulant amb la conseqüent pèrdua d'interès per part dels oients. És en aquests moments que cal cercar els elements essencials del tema en qüestió i les activitats més oportunes per tal que no davalli l'interès per aprendre i aconseguir encuriosir el públic adolescent en aspectes musicals heterogenis.

Per aquest motiu caldria cercar connexions amb l'alumnat des de diferents vessants: llenguatge musical, registres tímbrics, temàtiques de peces vocals o biografies *exemplars* de compositors i d'intèrprets. Destacar les qüestions musicals d'interès general i personalitzar els temes del currículum. Donar un gir a la presentació dels diferents aspectes que configuren l'assignatura a partir d'elements propers, populars i d'actualitat.

Cal també estar alerta a les propostes de compositors ja siguin de línia clàssica, jazz, d'arrel tradicional, contemporània, experimental. Als programes de concerts que s'ofereixen a les diferents sales i auditoris, a les òperes tant des del vessant musical com pel que fa a l'escenografia i al vestuari, a les iniciatives de festivals de música que presenten solistes i grups d'arreu del món amb les consegüents proposicions i creacions. Llegir, assabentar-se, mirar, escoltar.

2.2.2. L'AULA

Intentar crear una dinàmica positiva i un bon ambient a l'aula talment com un oasi en què els joves se sentin a gust i amb bona disposició per aprendre i fer música, amb un projecte en comú ja siguin concerts o actuacions diverses per a la resta d'alumnat del centre, per a familiars, per al barri, és un dels aspectes que caldria tenir en compte. Formar grups d'alumnes i preparar concerts de música o representacions i muntatges artístics dintre de les activitats programades pel centre és un puntal a favor de la integració de l'alumnat immigrant.

Procurar espais a l'aula on es pugui mostrar informació diversa: fotografies d'instruments tant de l'orquestra simfònica com populars i d'altres cultures; programes de concerts i festivals de música; calendari escolar amb els concerts previstos; eixos cronològics de la història de la música occidental i retrats de compositors; mapes del món per localitzar països al lloc que els correspon; notícies sobre noves aportacions en el camp de la tecnologia musical. L'aula ha de disposar d'un bon equip estèreo per tal de poder escoltar amb bones condicions música instrumental –tant la simfònica com la de cambra o solista- i música vocal i així poder percebre les diferències tímbriques amb tota la seva puresa. També ha de poder comptar amb instruments escolars: flautes, idiòfons i membranòfons, i opcionalment altres com melòdiques, guitarra o piano; material de consulta (a la mateixa aula o a la biblioteca), ordinadors, televisió, vídeo i DVD, enregistraments sonors variats que siguin útils i complementin adequadament l'aprenentatge del llenguatge musical.

2.2.3.- L'ALUMNAT

Davant tantes propostes, idees, composicions i músiques heterogènies, concerts i activitats proposades des d'organismes musicals per tal de poder gaudir de la música en directe, ampli ventall de propostes des d'internet, potser cal aturar un moment tanta embranzida i activitat frenètica i centrar-se en l'alumnat que ocupa l'aula i pensar què és el que més els convé.

Una cosa és una activitat puntual i una altra organitzar la setmana de treball a classe amb la presència dels joves una, dues o tres hores setmanals. Què cal fer durant seixanta minuts? Quin ambient volem que hi hagi a l'aula? Què s'ha de notar a l'ambient? Potser caldria rebutjar d'entrada un clima angoixant, de pressa per poder donar una pinzellada a tota la matèria i de sensació que no s'acaba res, que no s'arriba mai enlloc. Quin sentit té anar a contratemps si el fet d'escoltar música ja requereix un temps, minuts, segons?

Segons el tipus de l'alumnat, caldrà un tracte adequat per arribar a motivar-los i que el resultat final de cada una de les sessions sigui òptim i engrescador. Exigència, companyonia, comprensió, confiança, converses raonades i intercanvi de sensacions que origina el fet d'escoltar i entendre el significat de sons ordenats segons un criteri determinat.

Per tot això, caldria saber la identitat dels joves amb qui compartim un espai, dialogar amb ells per saber què els agrada, què escolten, què els emociona, quina cançó els commou en moments de tristesa, quina composició els asserena en moments de tensió, quin tema aconseguen fer-los ballar d'alegria, quina melodia els recorda la seva infància, quin ritme repeteixen incansablement per animar el seu equip esportiu. Escoltar música, cantar, ballar i interpretar és comú a tots els adolescents, independentment del color, la religió i la cultura que els defineix.

Actualment la majoria d'estudiants immigrants procedeix de la zona central i sud d'Amèrica; a continuació hi ha els que vénen del Magrib. En menor nombre, hi ha asiàtics, europeus i nord-americans. Davant l'ona constant d'immigrants, és fàcil caure en la temptació d'apropar-nos al país d'origen escoltant a l'aula música folklòrica, etnogràficament impecable, especialitzada en cançons de treball o de festa de Gàmbia, Magrib, Equador o Romania, per citar uns exemples. Abans de l'audició d'aproximació caldria saber d'on prové l'alumnat, de quin medi - rural o urbà- donat que a voltes l'interès per apropar-nos a la seva cultura fa que es programin audicions a l'aula que ells mateixos desconeixen i, en comptes de connectar, s'aconsegueix l'efecte contrari.

D'aquí la importància d'escollir audicions on el treball de músics d'origen heterogeni és eficaç. La condició intrínseca de la música és la diversitat, opcions a moltes bandes i, després d'una fosa d'idees, el resultat final: una peça musical. Repassant conjunts, agrupacions i orquestres, no és gens estrany veure intèrprets ben dispersos dintre d'un mateix grup. El flamenc beu de diferents fonts i té molta facilitat per admetre en les seves formes estereotipades, aspectes d'altres danses i cultures.

Més que cercar aspectes diferencials, trobar els lligams i els punts de contacte que facilitaran la integració planera i ràpida amb la totalitat del grup. D'aquesta manera, incidir excessivament en les cultures forasteres pot ser contraproductiu per la integració completa de l'alumnat, donat que es mantenen les diferències en relació amb la cultura establerta. Cal, doncs, replantejar la didàctica de la música per arribar a la totalitat dels alumnes.

2.2.4. LA INTERPRETACIÓ MUSICAL

Un dels grans inconvenients de l'alumnat immigrant és la llengua de comunicació escolar que en molts casos no està consolidada i necessita un temps de bagatge i d'assentament. És per aquest motiu que la interpretació de partitures pot facilitar la progressiva integració al coneixement del català i participar en l'activitat musical amb un codi que esdevé una eina de comunicació universal.

La interpretació de peces musicals, independentment de la seva dificultat, també és un bon exercici per aprendre a *comunicar-se*, a *dir* les idees amb claredat i a *compartir* material musical amb companys. També és una bona proposta per millorar la seguretat personal. Quan s'interpreta una peça musical, es comparteix amb el públic i amb els companys, una melodia d'un temps, d'un país i d'un compositor i és una manera de fer-la viva.

Per obtenir bons resultats és essencial **viure** la música i **sentir-la**; **aprendre** el codi musical i **conèixer** el sentit i el significat de les obres musicals estudiades. S'aconsegueix més amb la interpretació que amb la memorització de dades i fets puntuals. L'aprenentatge de partitures permet interpretar diferents ritmes i, per tant, viure la música, no haver de tenir excessiva informació musicològica i no haver de seguir estrictament un ordre cronològic, aspecte que la majoria d'alumnes considera difícil i complicat.

2.2.5.- LA HISTÒRIA

No es pot donar l'esquena a la història perquè ens acostava al passat i ens ajuda a entendre el futur, a vegades tan difícil i complicat. Europa, un continent format per pobles de gran diversitat ètnica i cultural amb milers d'anys d'història, ha estat l'escenari d'enfrontaments irracionals, en nom de l'ordre i la uniformitat. Les guerres que s'han anat succeint en el segle XX en aquest continent han deixat un rastre de por, tristesa i regust amarg. Mirar endarrera amb indiferència i amb el propòsit d'oblidar el passat, ens faria caminar d'esma i repetir errors que no s'han de tornar a cometre mai més.

2.3.-GENERACIÓ D'IDEES A L'AULA

PENSAR, OPINAR, INTERCANVIAR IDEES, ESCOLTAR, TENIR CRITERI PROPI

Ensenyar a pensar a l'aula, a discutir, a parlar de la música i de tot el que gira al seu entorn. Els temes a tractar són amplis i diversos; amb els coneixements que ells a poc a poc van adquirint sobre llenguatge i evolució progressiva de la música es pot

parlar d'un gran ventall de propostes, per exemple: Què ens vol mostrar una cadena determinada i ordenada de sons, de ritmes? Per què hi ha tipus de música que ens fa ballar i altra ens ensopeix? Per què una cançó té èxit? Per quin motiu un determinat cantant pop arriba al cim de l'èxit i després passa a l'oblit? Per quina raó un instrument musical té més acceptació entre el públic jove? Per què l'òpera s'associa a persones d'una determinada franja d'edat?

2.4. LA MÚSICA I EL CINEMA

Avui dia, el so - la música- participa en molts aspectes culturals i socials. Estem envoltats de so i soroll i obviar aquest fet a les aules de secundària és contraproductiu donat que és convenient impartir coneixements que tinguin alguna relació amb aspectes que configuren la nostra societat. Ràdio, televisió, cinema i ordinador donen un ventall de possibilitats sonores inescapables així com experiències artístiques que empren so i per tant, l'audició presenta altres punts de vista i de comprensió diferents a l'estrictament clàssic del fet d'escoltar.

Des de fa segles la relació entre text i música s'ha presentat en múltiples variants i formes que prevalen fins ara, algunes d'elles sota els mateixos títols o diferents (lied, cançó, teatre, òpera, sarsuela...). La relació entre imatge i so iniciada en el segle XX, ha anat creixent amb noves aportacions i experiències de manera que ha esdevingut una nova modalitat artística i actualment ofereix un ampli camp de possibilitats i d'experimentació del fenomen sonor i de l'audició. Aquesta modalitat artística és una plataforma oberta en què conviuen experiències audiovisuals amb modes d'interrelació iconoacústica, juntament amb experiències que intenten oferir noves perspectives del fenomen sonor i de l'audició.

De la mateixa manera que escoltem fragmentades obres simfòniques, òperes i altres... també tenim la possibilitat de poder veure escenes o seqüències de pel·lícules interessants per refermar i fer entendre millor aspectes importants del fenomen musical. L'aspecte més important de mirar pel·lícules és el de trobar una activitat que permeti la comprensió d'aspectes musicals presents en el currículum de l'assignatura que vénen facilitats per la simbiosi entre imatge i so.

2.4.1.-SISTEMA DVD

El sistema DVD a l'aula té l'avantatge que permet, com un CD, localitzar fàcilment el fragment escollit de la filmació. A la caràtula del DVD es mostra la divisió de la pel·lícula, documental o concert en capítols; aquí rau l'avantatge: permet tenir a punt el fragment escollit o reprendre la continuació d'una filmació iniciada en una sessió

anterior. També se sol adjuntar informació sobre la direcció i els intèrprets de la pel·lícula i referències al guió, música i espais de filmació.

A part de la rapidesa en la localització de fragments interessants musicalment parlant, és molt útil la varietat de llengües més comunes que es poden obtenir tant en el doblatge com en els subtítols. Aquest aspecte és molt útil si es té en compte l'alumnat que arriba als centres sense conèixer la llengua vehicular. El fet de tenir preparat un tema referent a llenguatge musical o a història de la música amb unes imatges de suport amb diàlegs entenedors, facilita l'apropament de l'alumnat d'escolarització sobtada i recent a la matèria a treballar.

Caldria remarcar, però, un aspecte lingüístic greu i és la dificultat de trobar pel·lícules doblades i subtitulades en llengua catalana; n'hi ha alguna però poques i la sorpresa encara és més gran quan es tracta de pel·lícules catalanes com *La Plaça del diamant* en què el doblatge és en castellà, francès i anglès, igualment com els subtítols, i no hi ha cap referència al català. Últimament apareixen alguns títols en DVD promocionats per diaris locals que ofereixen l'elecció de llengües, entre elles la catalana.

3.- RESULTATS OBTINGUTS

3.1.- LLISTATS DE PEL·LÍCULES PER A L'AULA

Escollir pel·lícules per a l'aula és una activitat complicada que requereix temps donat que l'oferta és tan àmplia que es poden trobar exemples útils a una gran majoria de filmacions. L'interessant, però, és que s'ajustin al tema musical que cal explicar o que tractin algun aspecte social important a destacar a l'aula i que un fragment, escena, diàleg o títols de crèdit ajudin a emmarcar l'aspecte a tractar. Als llistats s'esmenten alguns compositors i pel·lícules i, evidentment, s'han deixat de banda noms i títols que també serien escaients. S'ha procurat, però, que les pel·lícules esmentades facin referència a aspectes musicals concrets i tinguin alguna particularitat destacable tant en l'aspecte social i històric, com el que afecta la diversitat social: salut, treball, adaptació i emigració-immigració.

Per aquest motiu es presenten les pel·lícules en quatre llistats diferents. El primer fa referència a pel·lícules amb partitures que s'emmarquen dins el currículum; el segon a compositors que han creat partitures per al cinema; el tercer a pel·lícules, la música de les quals fa referència a gèneres (òpera), estils (jazz,) i temes específics (ensenyament). L'últim apartat està destinat a les pel·lícules amb referències musicals a un país o cultura (Paquistà, amerindis).

3.2.- PROPOSTA D'UN TREBALL DE CAMP

La proposta d'aquest treball és la de recordar sons. Els sons de casa, de la família, de la infància; aquelles cantarelles obstinades amb paraules inventades i que omplien llargues estones de jocs; les cançons de familiars per fer gresca i passar l'estona. La finalitat primordial és la de conèixer el segle XX de més a prop i palpar-lo a casa mateix; parlar amb avis que potser viuen en alguna comarca catalana, en altres comunitats de la península o en països estrangers amb la intenció d'acostar posicions. L'activitat s'adreça a tots els nivells d'ESO i Batxillerat tot i que s'adaptarà l'exigència als diferents cicles pel que fa a la valoració del vocabulari musical i al domini de conceptes.

El treball consisteix en l'estudi i la investigació a partir del diàleg amb la participació dels familiars que han de respondre a preguntes com: quan eren petits què escoltaven, quins instruments i balls coneixien, com es divertien. Fer un recull dels records i de les respostes a preguntes com *què escoltaves quan tenies catorze (?) anys? Ballaves? Què feies a la festa major? Quins músics venien?*

L'activitat afavoreix diferents aspectes de l'educació de l'alumnat: escoltar, pensar, explicar, exposar i opinar. També fa molt més propera una part de la història musical del segle XX i s'aconsegueixen resultats òptims en la relació entre el professorat i l'alumnat. Per una banda s'inverteixen els papers a l'aula donat que és el docent qui escolta el que diuen els joves estudiants i per altra banda es poden conèixer costums d'altres cultures; també facilita l'aprenentatge de conceptes musicals.

3.3. ELS INSTRUMENTS MUSICALS ENLLACEN CULTURES

El més adequat és saber la proporció de nouvinguts, països d'origen i cercar punts de contacte. Un exemple per començar i marcar un bon camí de relació podria ser partir de les sonoritats dels instruments autòctons. L'oboè, aeròfon de llengüeta doble, ens permet establir una àmplia i estreta xarxa de comunicació d'un país a l'altre. Instrument de llarga tradició familiar, ja era conegut 2.000 anys abans de Crist i es va estendre per Europa i va gaudir també de bona acollida en el món musulmà i en terres d'influència islàmica.

Així, amb poques variants i amb una sonoritat única, forta i punyent, trobem a l'àrea mediterrània i a tot el món, instruments d'aquesta gran família els noms dels quals els personalitza. A Catalunya, *tenora, tible, tarota, gralla* (també al Rosselló), i *dolçaina* al País Valencià i a les Illes, *dulzaina* a Castella; la *bombarda* a la zona de la Bretanya; a Sicília el *piffaro*; a Croàcia el *sopele*; a la zona de Macedònia el *surla*;

el *zorna* àrab (o *zurna*, o *mizmar*) i el *ghaita* a les terres berebers; el *mei* a Turquia; a l'Índia el *shanaï*, el *mukawina* i el *nagasvaram*; el *gya ling* al Tibet; a Tailàndia el *pi-naï* ; al Japó, el *hitxiriki*; a la Xina, el *so-na* i el *roshok* a Rússia.

A partir dels paral·lelismes instrumentals, aprofundir en el material de què estan fets, com es toquen, quin tipus de música interpreten i si van lligats amb algun fet social.

3.4.- MÚSICA I CINEMA

La segona part del treball proposa activitats la majoria de les quals es basen en el suport de la imatge. Les pel·lícules escollides tenen en comú que tracten algun aspecte musical d'interès per a desenvolupar el currículum de música i un aspecte social per comentar a l'aula. Així la importància del sentit de l'oïda i la veu com a llenguatge de comunicació i d'art, es planteja a la pel·lícula *Dancer in the dark* (Bailar en la oscuridad), on també es tracten els temes socials de la immigració, la salut i la pena de mort.

Una altra proposta es basa en *La vida és bella* que pren com a tema musical *Belle nuit d'amour* de Jacques Offenbach i el tema social es basa en la segona guerra mundial i en els camps de concentració.

Billy Elliot apropa l'espectador al món de la dansa a partir de *El llac dels cignes* de P. I. Txaiovski i proposa tractar la dansa com a expressió artística i les dificultats en el món laboral com impediment per avançar socialment i culturalment.

Altres propostes com les dificultats d'integració d'un home paquistanès i l'acceptació de la cultura europea per part dels seus fills a *East is East* (Oriente és oriente); el Marroc, la cançó i l'orquestra simfònica a *The man who knew too much* (El hombre que sabía demasiado); blancs, negres, americans del nord i del sud amb música de jazz i hip-hop a *Do the right things* (Haz lo que debas).

També la simbiosi entre música i teatre gaudeix de propostes en el gènere operístic i *Madama Butterfly* mostra a més un aspecte social i és la relació amorosa entre un home americà i una dona japonesa. L'òpera es troba en format DVD així com composicions del mateix gènere. Les relacions entre so, música i imatge són abundants i fàcilment ampliables per la gran quantitat de propostes que contínuament es van presentant.

CONCLUSIONS

La tasca dels docents és conduir l'alumnat en l'exuberant i pròdig món de la música. Per tal de menar-los adequadament, cal saber on s'ha d'arribar i quin camí cal prendre. A vegades, segons la dificultat del concepte, audició o tema musical és necessari començar pel final o esbocinar el conjunt en fragments molt petits per poder captar el missatge global. Cal tenir, però, uns aspectes en compte en relació amb l'alumnat per tal de mantenir les idees clares d'on s'ha d'arribar:

- 1- Eскурçar distàncies i establir lligams.
 - 2- No perdre el contacte amb la realitat
 - 3- Llegir, assabentar-se, mirar, escoltar. Avançar sempre en el coneixement i ampliar els recursos pedagògics
 - 4- Escoltar música, cantar i ballar és comú a tots els adolescents, independentment del color, la religió i la cultura pròpies
 - 5- Ensenyar el codi musical
 - 6- Reflexionar sobre la història
 - 7- Mantenir punts de contacte amb les resta d'àrees ja sigui a través d'activitats de nivell, de centre o de barri. Participació activa de l'alumnat del centre en diades assenyalades
 - 8- Aprendre dels de casa
 - 9- Utilització de recursos audiovisuals
 - 10- Generar idees
- 1- Establir lligams. Si els alumnes immigrants provenen del medi rural, tenen en comú amb el país d'acollida el valor que es dóna a la terra com a font d'aliment i de riquesa i, qui més qui menys, té o ha tingut familiars que han tingut contacte amb la terra. La distància cultural entre uns i altres tampoc no és tan gran si ens remetem a la generació de la guerra del 36 i postguerra, a partir dels anys quaranta. Mirar enrera per veure les últimes generacions de casa nostra, pot ajudar a comprendre la realitat d'alguns nouvinguts. Per altra banda si bé en un principi pot semblar negatiu tenir alumnat d'aprenentatges i nivells diversos, pot afavorir en ocasions les bones relacions entre ells.

- 2- Procurar que les diferents identitats culturals no siguin motiu de controvèrsia sinó d'enriquiment sabent els drets i acceptant uns deures que tothom ha de complir. De manera que els conflictes que puguin sorgir siguin resultat dels canvis personals i no dels trets culturals diferencials.- Cal que els docents estiguem vius, alerta i en contacte amb el segle XXI només així l'alumnat tindrà la confiança de seguir pel camí adequat i voluntat per aprendre dels passats per entendre millor l'actualitat. Donar importància als articles de diaris, a les notícies culturals que ens fan estar al dia, treballar a l'aula sabent escoltar i mirant el que hi ha a dins i a fora, sense esgarrifar-se, només rebent missatges, vet aquí la tasca dels debats a l'aula: valorar, opinar sobre el que s'ha sentit i vist. És important parlar acuradament i generar idees amb un vocabulari bàsic musical sobre el tema que ells mateixos hauran aprofundit i treballat prèviament.
- 3- Adaptar el currículum a la realitat social en què és hi ha una cultura majoritària i unes altres cultures en minoria però amb una actitud respectuosa vers les diferències i amb unes normes que regeixin la convivència comuna, és el patró que caldria seguir per oferir un ensenyament pluricultural.
- 4- Com la majoria de joves autòctons de secundària, tenen la timidesa i la vergonya pròpia de l'edat a l'hora d'actuar. Les dificultats per ensenyar música a secundària hi han sigut sempre: esbufecs en sentir òpera, afonies sobtades a l'hora de cantar, massa força en la percussió dels membranòfons, so de xiulets amb la flauta i el triangle que toca abans d'hora; donat que no és una assignatura fàcil d'impartir, cal tenir –com sempre- recursos didàctics, personals i ganes de fer la feina. Amb la derrota dibuixada a la cara no arribarem enlloc.
- 5- El codi musical aparentment no té massa interès per a l'alumnat però és necessari en el moment que s'interpreten melodies o ritmes de forma individual i col·lectiva.
- 6- Les composicions que s'assimilen als diferents estils i períodes històrics ajuden a entendre el progrés i l'evolució progressiva de l'art musical i la seva vinculació amb altres arts. Cultivar la bona predisposició a escoltar el so organitzat, equilibra i asserena l'ànim personal.,

- 7- Formar part del grup d'alumnes en els concerts de música o en representacions i muntatges artístics dintre de les activitats programades pel centre és un puntal a favor de la integració de l'alumnat immigrant.
- 8- La música forma part de la vida familiar quotidiana i de festes assenyalades, des de celebracions de periodicitat anual fins a celebracions esporàdiques com casaments, enterraments. Recollir dades de la incursió de la música a la família, recordar sons i melodies que rememoren moments viscuts i donen sentit a la música
- 9- Les pel·lícules permeten el tractament de diferents aspectes relacionats amb la música i amb les relacions humanes. L'art de la música, de la paraula i de la imatge ajuden a evocar situacions viscudes i juntes poden afavorir el tractament de temes acadèmics i socials a l'aula.
- 10- Tractar a l'aula temes vinculats amb la música de manera que l'alumnat s'eduqui en la conversa, en l'expressió d'idees, en el respecte a la disparitat de criteris i en l'acceptació de conclusions ben fonamentades que contribueixin al bé global

Procurar que l'educació musical sigui pluricultural intentant iniciar l'aprenentatge a partir de situacions concretes i significatives per a l'alumnat. Com més ampli sigui el ventall de possibilitats i propostes per aprendre (llenguatge musical, història, organologia, harmonia, contrapunt, qualitats del so, cant, interpretació), i més adaptable el currículum a la realitat de l'alumnat, més bo i positiu serà el resultat final. Pensar en propostes adreçades a l'alumnat de diferents capes socials, cultures i de coneixements diversos perquè un concepte es pot aprendre des de camins diferents.

Si als centres es procura mantenir l'esperit de convivència i tolerància entre l'alumnat, caldria fer extensiva aquesta mateixa consciència al carrer. Educar-los en la creixent confiança amb la resta de persones que conformen la societat catalana, a tenir interès en construir un futur engrescador i a no defallir en la voluntat de portar a terme les fites que cadascú es va forjant.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

- Aguilar, C., *Guia del video-cine*, Catedra, 2001 (7a. edició)
- Alsina, Pep, *Lenguaje y comunicación en música*. Eufonía nº5. Graó. Didáctica de la Música, Barcelona 1996
- Álvarez Á., *La discoteca ideal del flamenco*, Enciclopedias Planeta, Barcelona 1995
- Anglada, M^aA., *El violí d'Auschwitz*, Ed. Columna, Barcelona 1994
- Asselineau, i Bérel, *Écoute et découverte de la voix*, Courlay – Fr. J.M.Fuzeau nº4
- Asselineau, i Bérel, *Músiques du monde*, Courlay – France, J.M.Fuzeau nº7, 1993
- Asselineau, M. i Bérel, E., *Les formes vocales*, Courlay – France, J.M.Fuzeau nº6
- Baines, A., *Historia de los instrumentos musicales*, Taurus, Alfaguara, Madrid, 1988
- Begag, Azouz, *El niño del Chaâba*, Ediciones del bronze, Planeta, Barcelona, 2001
- Ben Jelloun, T., *El racisme explicat a la meva filla*, Ed. Empúries, Barcelona 1998
- Ben Jelloun, T., *L'Islam explicat als nostres fills*, La magrana, Barcelona, 2002
- Blánquez & Morera, *Una historia de la música electrónica*, Reservoir Books, Mondador, Barcelona 2002
- Caballero, A., *La discoteca ideal del flamenco*, Enciclopedias Planeta, Barcelona
- Calderon, Teo, *Movie Movie, guía de films*. Calderon&Villamandos, Madrid 1997
- Chion, M., *El sonido*. Paidós comunicación nº107. Barcelona 1999
- Delors, J., *Educació: hi ha un tresor amagat a dins*. Informe per a la UNESCO de la Comissió Internacional sobre Educació per al XXI. Barcelona 1996
- Essomba, M.A., *Construir una escuela intercultural. Reflexiones y propuestas para trabajar la diversidad étnica y cultural*. Graó. Biblio. de Aula nº141, Barcelona 1999
- Eugène, JP., *La musique dans les films d'Alfred Hitchcock*, Deamland ed. París 2000
- Garriga&Giménez, *Ostelinda, jo vinc de tot arreu*, La Galera, R. Sensat, BCN 1998
- Gasca, L., *Cugat*, Ediciones del imán, Madrid 1995
- Gorgori, M. i Alier, R., *Cinc cèntims d'Òpera. Converses d'estiu entre dos amics*, Pòrtic, enciclopèdia catalana, Barcelona, 2001, 3ª edició
- Hornby, N., *Alta fidelidad*, Columna jove nº155, Barcelona 1995

- Imbernón, *La educación en el siglo XXI. Los retos del futuro inmediato*. Graó. Biblioteca de Aula nº136, Barcelona 1999
- Jurado, M., *Tete. Quasi autobiografía*, Proa biografía 1998
- Leymarie, I., *La música latinoamericana, ritmos y danzas de un continente*, Claves, Barcelona , 1997
- Malm W., *Culturas musicales del Pacífico, el Cercano Oriente y Asia*, Alianza Música nº 21, Madrid 1985
- McCarthy Draper, M., *La naturaleza de la música*, Paidós, Barcelona 2002
- Mir, F.X., *la discoteca cd compact*, Hi-Tech ed. Barcelona 1998
- Morgan, R., *La música del siglo XX*, Akal Música, Madrid 1999
- Nettl, B., *Música folklórica y tradicional de los continentes occidentales*, AM22, 1985
- Osuna, I., *La guitarra en la historia*, Ed. Alpuerto, Madrid 1983
- Pardo, J.R., *La discoteca ideal de la música pop*, Enciclope. Planeta, BCN 1997
- Puig, J.M., *Com fomentar la participació a l'escola. Propostes d'activitats*.Graó. Biblioteca de Guix nº107, Barcelona 1997
- Randel, D., *Diccionario Harvard de música*, Alianza Diccionrios, Madrid 1986
- Rovsing M., *Cantos y danzas del Atlas*, Ed. Akal, Madrid 1999
- Schneider, *Músicas nocturnas*, Paidós, Barcelona 2002
- Siguan, M., *La escuela y los inmigrantes*, Paidós educador nº136, 1998
- Szpilman, W., *El pianista del gueto de Varsòvia*, Empúries, Barcelona 2002
- Toner, A., *Hip-Hop*, Celeste Ediciones, Madrid 1998
- Tranchefort, F.R., *Guia de la Música Sinfónica*, Alianza Diccionrios, Madrid 1991
- Tranchefort, F.R., *La ópera* , Taurus, Alfaguara, Madrid, 1988
- Tranchefort, F.R., *Los instrumentos musicales en el mundo*, A M nº 20, Madrid 1985
- Vilar, J.M., *La música y la logse: ¿hemos perdido objetivos en el camino?* Eufonia nº2. Graó. Didáctica de la Música, Barcelona 1996
- Xalabarder, C., *Enciclopedia de las bandas sonoras*, Grupo Zeta, Barcelona 1977
- Zmijewsky, S. & Zmijewsky, B., *Elvis, The films and career of Elvis Presley*, Citadel Press, 1976

INTERNET

www.africaonline.com

www.allmusic.com

www.cinemusic.net

www.classical.net

www.iespana.es/toxics/gossos.txt

www.interculturelles.org

www.musicfromthemovies.com

www.operabase.com/es

www.puccini.com

NO, JA FET

Adonar-se de la importància cabdal de l'interpret que és la persona que es manté al capdavant de la peça i marca el camí de l'audició perquè el públic no sap on va, per aquest motiu l'interpret ha de saber a quin lloc ha d'anar, quin camí seguirà. A vegades va bé estudiar al revés: del compàs final al primer, començar per l'últim, després afegir-hi el penúltim i així successivament. El millor és llegir la peça i esbocinar-la en trossos petit per facilitar-ne la lectura i interpretació fins al final, tot cercant les repeticions melòdiques, rítmiques i les frases principals i secundàries.

Treballar la memòria: la por ens fa perdre la bona circulació i la memòria de les coses a dir. Cada vegada que memoritzem perllonguem la vida de les coses apreses. El passat prepara el present; el present prepara el futur. Moure's, sentir la vida, no tenir por als adolescents, gaudir d'una ment clara i no pensar massa en tot el que s'ha d'aprendre són aspectes bàsics que ajuden a mantenir un bon ambient a l'aula i impregnen les sessions d'empatia i bones vibracions.

Si als centres es manté l'esperit de convivència i tolerància entre l'alumnat, caldria fer extensiva aquesta mateixa consciència al carrer. Educar-los en la creixent confiança en la resta de persones que conformen la societat catalana, a tenir interès en construir un futur engrescador i a no defallir en la voluntat de portar a terme les fites que cadascú es va forjant.

Procurar que les diferents identitats culturals no siguin motiu de controvèrsia sinó d'enriquiment sabent els drets i acceptant uns deures que tothom ha de complir. De manera que els conflictes que puguin sorgir siguin resultat dels canvis personals i no dels trets culturals diferencials.

Adaptar el currículum a la realitat social en què hi ha una cultura majoritària i unes altres cultures en minoria però amb una actitud respectuosa vers les diferències i amb unes normes que regeixin la convivència comuna, és el patró que caldria seguir per oferir un ensenyament pluricultural.